

Socha sv. Antonína ve Slaném

Památky Slaného a Slánska (2)

Památky Slaného a Slánska (2)

Rekonstruovaný most nad rybníkem Brod při vstupu do Slaného získal první cenu v soutěži Stavba roku Středočeského kraje 2012. Porotu a širokou veřejnost zaujala i nově umístěná socha sv. Antonína Paduánského, která se pohledově příznivě uplatňuje před kostelem sv. Gotharda. Je ale i připomínkou slánské historie, neboť od ní můžeme spatřit další architektonickou dominantu města – bývalý konvent františkánů, se kterým úzce souvisí.

FRANTIŠKÁNSKÝ KLÁŠTER byl ve Slaném založen Bernardem Ignácem z Martinic v roce 1655. V roce 1728 byla na cestě od kláštera k městu vysazena lipová alej, do které postupně dobrodinci konventu pořídili kamenné barokní sochy. První z nich, Pannu Marii Bolestnou, dal vztyčit Jan Schuster ze Smečna v roce 1734, následoval sv. František z Assisi a sv. Antonín Paduánský – dary ředitele slánského panství Heinricha Bauera a slánského radního Davida Daniela. Poslední tři skulptury – Krista Spasitele, sv. Bonaventury a sv. Petra z Alkantary – byly postaveny v roce 1737. A tak i Slaný v době vrcholného baroku měl tradiční atribut českých měst – barokní kamennou galerii. Čas však barokním památkám nepřál a v roce 1891 byly z aleje přesunuty do areálu kláštera, sochy byly již poškozené a dvě z nich – sv. Františka a sv. Antonína – nahradili novými od slánského sochaře A. Havla; o skulptuře sv. Petra z Alkantary se konventní kronika již nezmiňuje. Ani nadále povětrnost sochám nepřála a navíc období po roce 1950, kdy byl zlikvidován klášterní život v celé republice, přineslo další ztráty, zanikla socha Krista Spasitele, při postupné obnově kláštera po roce 1970 byl poškozen sv. Antonín, hlavu světce tehdy deponovali v areálu.

V RÁMCI PROJEKTU REVITALIZACE HISTORICKÉHO JÁDRA a opravy mostu před bývalou Pražskou branou se uvažovalo obohatit mostek o skulpturu a město rozhodlo obnovit jednu ze soch z bývalé aleje. Při záměru se posuzovala její zachovalost a velikost, aby skulptura na novém místě nepůsobila nevhodně. A šlo také o to vybrat světce, který by svým ztvárněním a patronací byl i srozumitelným symbolem při vstupu do města. To vše vedlo k volbě sv. Antonína Paduánského.

Socha sv. Antonína ve Slaném

Sochy františkánských světců v areálu bývalého františkánského klášteřa ve Slaném, kol. r. 1940.

Sv. ANTONÍN PADUÁNSKÝ (* kol. 1195 Lisabon, † 1231) byl původně řeholním kanovníkem sv. Augustina, ale po přijetí kněžského svěcení přestoupil k menším bratřím (1220) a přijal jméno Antonín. Odešel hlásat evangelium do Afriky, ale brzy nato onemocněl a musel se vrátit do Evropy. Po krátkém pobytu na Sicílii se setkal se zakladatelem řádu sv. Františkem z Assisi (1221). Na jeho kázání přicházely tisíce lidí; známé je jeho legendární „Kázání rybám“, jehož vyobrazení se v regionu zachovalo v unhošťském kostele. Sv. Antonín zemřel 13. 6. 1231 ve svém klášteři v Arcelle u Padovy. Svatořečen byl již roku 1232 a jeho svátek se slaví v den jeho úmrtí.

Památky Slaného a Slánska (2)

NA SLÁNSKU NALEZNEME tradiční vyobrazení sv. Antonína – s Ježíškem v ruce a knihou. Tento výjev z jeho života byl popsán v tzv. Knize zázraků sv. Antonína, ve které se uvádí, jak se Antonín připravuje na kázání v místnosti domu, jehož vlastník jej zrovna tajně sleduje oknem. A pojednou spatří Antonína, jak drží v náručí překrásné dítě s radostnou tváří – malého Ježíše. Ohromený majitel uvažuje, odkud se to dítě vzalo. Teprve po delší době dítě zmizí a Antonín poté přikazuje pánu domu, aby se o tom, co viděl, nikde nezmiňoval. Teprve po smrti františkánského světce vyjevil toto tajemství. A tak v mnoha kostelích spatříme sv. Antonína s malým Ježíškem v náručí, výjev, který si věřící velice oblíbili. Ve Slaném máme několik takových zpodobnění na raně barokních památkách. Zmiňme oltářní obraz z roku 1691 v bývalém františkánském kostele, který bývá připisován J. J. Heinschovi; nebo mešní kalich patrně z téhož kostela, který zdobí pozoruhodná malba sv. Antonína na oválné smaltové destičce – dílo pražského zlatníka Jana Jiřího Heyera ze stejné doby (dnes ve slánském muzeu). Z období pozdního baroku se může město pochlubit vynikající malbou světce od J. V. Spitzera z roku 1766, která byla nedávno restaurovaná (rovněž ve slánském muzeu).

PŘI POHLEDU NA OBNOVENOU SOCHU je třeba vzpomenout významnou osobnost, a to tehdejšího představeného slánského kláštera kvardiána Gilberta Procházku ofm (*1828, †1910), který se zasadil o opravu konventu a u slánského sochaře A. Havla objednal dvě nové sochy – sv. Františka a sv. Antonína. O tom, že s prací A. Havla byl spokojen, svědčí i skutečnost, že umělce povolal i do nedalekého kláštera v Hájku, již jako tamní kvardián, kam Havel dodal v roce 1899 sérii soch českých patronů. Slánský sv. Antonín patří mezi jeho nejlepší díla. Kopie sice svými rozměry odpovídá baroknímu originálu, ale reprezentuje již umělecký styl konce 19. století. Asi ani původní skulptura nebrala na vědomí to, že sv. Antonín nebyl až tak štíhlým světcem, nicméně na kopii zmizelo barokní pojetí draperie a hlavu zhotovil sochař podle vzoru antic-kých předloh. Máme tak před sebou originální dílo kamenosochaře, památku výtvarně nikoliv výjimečnou, ale poctivou sochařskou práci naznačující slušnou úroveň sochařství mimo pražské centrum na samém konci 19. věku. A v tom tkví také její význam. Můžeme jen litovat, že o životě A. Havla (někdy se uvádí Adolf Havel, sochy signuje A. D. Havel, nebo AD Havel) zatím svědčí pouze jeho díla.

OPRAVU SOCHY ZAHÁJIL v září roku 2011 akademický sochař Jan Turský (*1955), který rovněž navrhl a dal zhotovit nový sokl z bo-

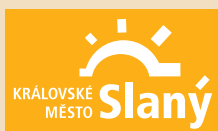
Instalace sochy sv. Antonína, podzim 2011.

Socha sv. Antonína ve Slaném

žanovského pískovce. Dále bylo třeba upevnit odpadlou hlavu, doplnit drobné detaily, aby socha byla v rozvržení a průběhu draperie pro příchozího dobře „čitelná“. Otázkou byla také retuš a vlastní barevnost kamene, a protože původní materiál – pískovec z lomu u Mšeného – lety zčernal, bylo třeba povrch zesvětlit. Definitivně byla skulptura dokončena v letních měsících roku 2012, tehdy byl na soklu vysekán i nápis.

PODLE TRADICE není sv. Antonín patronem jen nás, kteří stále něco ztrácíme a zapomínáme, ale přimlouvá se také za rodiny, děti a ženy; je patronem milenců, chudých, pekařů, keramiků a cestujících, tedy mnohých těch, kteří do Slaného po mostě přicházejí. Oroduje za šťastné porody a staví se proti mužské surovosti. Myslíme na něho při horečkách a pro zemědělce reprezentuje také ochránce dobytka a koní; zdůrazňuje se, že vyslyší prosebníky ve všech potřebách. Jak aktuální světec pro dnešní dobu.

Památky Slaného a Slánska (2) • Socha sv. Antonína ve Slaném

text Vladimír Příbyl • grafická úprava Ivo Horňák • foto Pavel Vychodil a Jan Turský

vydal odbor kultury MěÚ Slaný, Velvarská 136, 274 01 Slaný

tisk KOČKA Slaný AD 2012 • www.pamatky.slany.cz